Published and distributed under permit (No. 761), authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of Jersey City, New Jersey. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXIX. ЧИСЛО 228. ДЖЕРЗИ СИТІ, Н. ДЖ., ПЯТНИЦЯ, 30-го ВЕРЕСНЯ 1921. — VOL. XXIX. No. 228. JERSEY CITY, N. J., FRIDAY, SEPTEMBER 30, 1921. THREE CENTS

СКЛАДАЙТЕ ПОЗИЧКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ОБОРОНИ ДЛЯ ЗДОБУТТЯ І ЗАКРІПЛЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТИ ГАЛИЦЬКОЇ ДЕРЖАВИ

ЗЕЛІЗНИЧІ РОБІТНИКИ ЗА СТРАЙКОМ

ШІКАГО, 28. вересня. — Урядники, котрі обчисляють голоси зелізничих робітників над тим, який найблизший крок мають зробити проти знижки їх заплати зелізницями, подають, що перечислення голосів ще не покінчилося, але з обчислених уже голосів можна вносити, що голоси впадуть значною більшостю за страйком. Покищо за страйком голосувало до 90 процент відданих голосів.

З КОНВЕНЦІЇ МАЙНЕРІВ.

ІНДІЯНОПОЛИС, 28. вересня. — Конвенція майнерської юнії Юнайтид Майн Воркерс оф Америка вже покінчили справу страйку канзаських майнерів, котрі вийшли на страйк на припорученнє Олександра Гавата, президента канзаської майнерської юнії.

Заряд юнії поставив внесеннє, щоби Гават відкликав страйк, а робітники вернули до роботи. Гават боронився тим, що якби видати розказ канзаським майнерам перестати страйк і вернути зараз до роботи, то се підорвалоб юнію, а помоглоби підприємцям. На се відповідав сам президент майнерської юнії Джан Луис, доказуючи, що в сім страйку ходить о богато важнійшу річ, а саме о те, чи юнія, яка зробила контракт з підприємцями, може їм гарантувати виконанне контракту робітниками, що належуть до юнії.

Коли прийшло до голосовання, то за Гаватом голосували усі противники теперішнього уряду Юнайтид Майн Воркерс, хоч не усі годились зі становищем Гавата. З шістьох округів, на котрих поділена юнія, лише шість голосувало за Гаватом, але так як він потрафив зєднати для себе велику делєґацію зі стейту Илиноїс, то за ним показалося досить поважне число делєґатів, бо аж 1.775. За урядом і за виданнем приказу перервати страйк заявилося 2.701 голосів, отже більшість 926 голосів.

Коли конвенція проголосила своє рішенне, Гават заявив, що він не думає сповняти волі конвенції, і що під ніяким услівєм не видасть страйкарам приказу вертати до роботи. Він зараз видав публичну заяву, в котрій розказує всі події, які довели до страйку. Він каже, що ще за адміністрації президента Вилсона установлено підчас ґенерального страйку майнерів комісію, і вона постановила, після яких правил мається вести добуванне вугля. Робітники домагалися, щоби компанії виконали се, на що вони самі згодилися. Страйку не викликав уряд стейтової юнії, але його порішила конвенція майнерів, що належуть до илинойського округа. Илинойські майнери підпирали сей страйк своїми грішми, своєю моральною і матеріяльною помочю, і лише через них юнія могла провадити коштовний процес в канзаських судах. Тому уряд стейтової юнії майнерів може приказати майнерам вернути до роботи лише на основах тих правил праці, які були установлені комісією два роки тому назад.

Видавши сю заяву, Гават зараз поїхав до Канзас, де він має станути на суді і дати запоруку, що він більше не буде заряджувати страйків. Гават казав, що він такої запоруки не дасть.

КАНЗАСЬКІ МАЙНЕРИ ЗА ГАВАТОМ.

ПИТСБЕРҐ, Канзас, 28. вересня. — По околиці ходять чутки, що всі майнери з околиці симпатизують зі становищем, занятим на майнерській конвенції президентом канзаської майнерської юнії, Олександром Гаватом. Щоби зазначити свое становище, вони збираються застрайкувати в найблизчу суботу.

В околиці Чіроки є коло 10.000 майнерів. Населенне околиці боїться страйку, бо він загрозивби поважно доставі вугля до міста Канзас Сити і до других місцевостий стейтів Канзас і Місісіпі, які брали свою топливо зі сеї околиці.

СТРАЙК СТУДЕНТІВ.

БОСТОН, 28. вересня. — Студенти школи Гемилтон Гай Скул вийшли на страйк проти школи, кажучи, що заряд уложив такий розклад годин у школі, що сей унеможливляє їм заробляти на житте.

Богато страйкарів заробляє подаючи кулі при грі „голфа" на поблизьких клюбових полях. Минувших років ученики мали ціле пополудне свобідне, тимчасом сього року заряд школи визначив їм години на пообідну пору. Всі страйкарі молоді хлопці.

ЦІКАВИЙ ЗАКОНОПРОЕКТ.

ВАШІНҐТОН, 28. вересня. — Републиканський конгресмен з Оклагоми Ґерік вніс в конгресі законопроект, після котрого має заборонитися під великою карою грати ролю короля або королеви на американських сценах, походах або навіть на забавах.

За переступство закона назначається кару у висоті 10.000 долярів або вязницю на десять до двайцять літ. Така сама кара малаби ждати того, що посміввби уряджувати таке представленне.

Ґерик подає за причину свого закона те, що, на його думку, кождий, хто грає короля або королеву, попирає і поширює погляди, ворожі американському урядови і устроєви.

ДОМАГАЄТЬСЯ УСТАЛЕННЯ ЗАРІБКІВ І ЦІН.

Межи другими законопроектами, внесеними конгресменом Ґериком, є також законопроект, щоби усталити зарібки робітників у всіх званнях і промислах та утвердити ціни на збіже на найблизчих десять літ, означуючи ціну пшениці 1.50—2 долярів за бушель.

ХОЧЕ СТО ТИСЯЧ ДОЛЯРІВ ЗА ОКО.

Перед Найвисшим судом в Бінґгемптоні, Н. Й. почалася розправа над позвом панни Луїзи Ґемберґер з Бруклина, проти Корнельського Університету за 100 тисяч долярів за вибух, який случився в хемічнім лябораторії (робітні) університету, а який коштував пововнічку втрату ока. Подія була наслідком самого вчинку дівчини, але вона каже, що університетські власти були необережні, бо професор не сказав її, що се небезпечно робити такий досвід, як вона робила. Дівчині вибухнула в руках рурочка з якоюсь мішаниною, нею самою зробленою, а один кусок шкла упав її в око і позбавив її зору. Вона пролежала чотири тижні в шпитали, а зору не відзискала. Вона опісля вернула до таки того самого університету і покінчила його.

ОЦІНКА МАЄТКУ КАРУЗА.

З Риму доносять, що туди приїхала вдова по Карузові, щоби оцінити маєток, оставлений славним теноґом. Зтестаменту показується, що Карузо мав три віллі в околиці міста Фльоренції і дві палати в Римі. Крміі сього мав коло десять міліонів лірів готівкою в італійських банках, та великі скарби в творах штуки. Разом обчислюють його маєток на 30 міліонів лірів (тобто на 1,250.000 долярів при теперішнім курсі італійських гроший).

ВИОРАВ СКАРБ.

Чарлс Андерсон з Нормел, коло Блумінґтон, Илиноїс, виорав на своїм поли скарб бондів і гроший вартости 35.000 долярів. Показалося, що бонди були украдені з Фармерс Бенк оф Бенсон в ночи дня 8. жовтня 1920 року.

КРАДІЖ У ЛЬВОВІ.

Гром. Юліяна Гавриша замалинили дня 24. м. м. до реставрації Печеніка при вул. Замарстинівській два незнайомі пани, з котрих один представився як радник маґістрату, другий як комісар. Там йому казали дати два рази горівки, від чого Гавришови закутилася голова, а засверблячи очі. Гавриш став терти очі рукою, а тоді „радник" витягнув йому з кишені мошонку з 250.000 марок, 60 долярами (40 американських і 20 канадійських) 60 корон в золоті і 35 срібних. „Радник" втік, а Гавриш зараз вхопився за кишеню і пішов дати знати на поліцію. Інспектор Ціхоцкі злапав „радника" за дві години разом з його коханком. Гроші передав злодюга своїм спільникам, а порфтель з документами кинув до почтової скриньки. Наповнив до крадіжи обох панків швагер Печеніка, що злодійськими штучками доробився вже маєтку.

ЕПИСКОП Н. БУДКА ЗЛОЖИВ НА УКРАЇНСЬКІ СИРОТИ В ГАЛИЧИНІ ТАК ЗВАНИЙ ПОВОЄННИЙ ФОНД В СУМІ $2,000.

ВИННИПЕҐ, МАН., (Канада), 21 вересня. — Часопис „Канадійський Українець" у нинішньому виданню доносить:

„В своїй промові на торжестві посвячення і заложення угольного каменя під Дім Інституту Просвіти в Виннипеґу, дня 18 вересня, с. р., Преосвіщений Епископ Н. Будка, в котрого руках находився повоєнний фонд, жертви канадійських Українців для старого краю, зложені в перших роках війни, — заявив, що передає всі гроші, разом 2.000 долярів, в руки Ексцеленції Митрополита Шептицького для українських сиріт в старім краю.

„Отсю заяву Епископ присутні нагородили грімкими оплесками".

ТРОЦЬКИЙ І ЛЕНІН.

В Москві відбулося недавно засіданна Ц. І. К. і „Совета 100". Знову стерлися погляди Троцького і Леніна. Троцький обстоює думку, що для большевиків одинокий вихід: похід на Західну Европу. Якщо большевики й програлиб що ставку і мусіли зійти зі сцени, так вийшли би з бою бодай з честю, вратували би бодай ідею, мовляв — впали під ударом всесвітньої буржуазії. Инакше гробить большевиком провал внутрі, зметення в овиду народним гнївом. Ленін обстоює ставку надрібну буржуазію, сподіється, що при помочі дрібної буржуазії вдасться здобути прихільність села і відновити скрахований промисл. Одначе досі при помочі дрібної буржуазії не вдалося большевикам пустити в рух ні одного заводу. Хто має який капітал, волить займатися спекуляцією як вкладати в певне підприємство. Тому прихильники Троцького беруть помітно перевагу над прихильниками Леніна.

З ТЮРМИ НА ВОЛЮ.

В неділю, 21. серпня парохіяне місточка Товстого в Галичині витали радісно свого пароха і декана о. Івана Іваничка, випущеного 20. серпня з тернопільської тюрми, де його держали 2 і пів місяця в слідстві. Послідний тиждень перебув о. Іванчук в шпитали. Його перевезено туди з причини недуги, на яку запав в тюрмі. Доноси походять від поліції, Каськи Ганцарики, війта з Новосілки грим., Барткової, Левцуняки з Перекалця і знаного змори з Грималова. Слідство виказало, що доноси, будьтоби о. Іванчук казав арештувати польських міліціонерів, на проповідях взивав до повстання проти Польщі, понижав „польську віру" і т. п., показалися ложними. Через негідних клеветників вимучено невинного чоловіка, позбавлено парохію священика, а населенне цілої околиці озлоблено до крайности. Належиться висказати признанне львівському і тернопільському Горожанському Комітетови як і делегації із сіл, що побивались за звільненнєм невинно арештованого.

ВІДЇЗД МАЗУРЕНКА В РОСІЮ.

Бувший посол У. Н. Р. в Італії Мазуренко, котрий перейшов до комуністів, остаточно рішив виїхати в Росію і тепер старається о дозвіл на переїзд ерез Німеччину.

ГИБЕЛЬ АРХИВІВ НА УКРАЇНІ.

ЛЬВІВ, 10. вересня. — З огляду на повну відсутність паперу з розпорядження влади для канцелярської праці пущене в хід папір з архивів. Пишуть на листках коли з одного боку. він вже списаний; навіть пишуть, на писаному й друкованому поперек рядків написаного раніш.

Як би то не було великий історичний матеріял гине в руках монголів XX сторічча.

ПРОДУКЦІЯ ТЮТЮНУ В СХІДНІЙ ГАЛИЧИНІ І ПОЛЬЩІ.

У Східній Галичині працює тепер тільки фабрика у Виннивках коло Львова. Вона щойно недавно пущена в рух і тому незуміла ще розвинути цілої своєї продуктивности та виробляє тепер тільки крайний тютюн на цигара низчої якости.

На днях має бути урухомлена фабрика в Забомотові коло Коломиї, котра на разі виробляти тільки цигарки. Инші фабрики знищені і ще не зремонтовані.

Поза Східною Галичиною є фабрика в Кракові. Є се найбільша фабрика тютюну в Польщі. Переробляє вона до тисячу пятьсот метричних сотнарів сирівця в місяць. В ній виробляється всякого рода цигарки і тютюн. Місячна продукція її доходить до 40 міліонів штук папіросок, одного міліона цигар і 6 тисяч сотнарів тютюну в пачках.

Крім того істнує ще фабрика в Варшаві, а в Лодзі вже також в найблизших днях має бути пущена в рух. Приватні і в королівстві. Продукція їх однак є мінімальна і не може бути конкуренцією для державних фабрик.

Сирівець спроваджують всі фабрики в більшости із закордону і в цьому лежить головна причина дороженечі тютюневих виробів. Давнійше плачено за один кільограм сирівня 200 мп., а тепер платиться дві тисячі і більше. Тютюневий сирівець спроваджує Польща головно з Голяндії, а опісля з Болгарії. З Болгарії сирівець іде морською дорогою через Середземне море, довкола Франції до Голяндії, а в відсіля зелізницею до Польщі.

Крім того купують фабрики тютюн в Румунії, а навіть в Альжирі, а за посередництвом Італійсько-кавказького банку спроваджується кавказький тютюн.

Машини і складові части до них спроваджується головно з Липська і Дрезна. В Польщі істнує одна фабрика тютюневих машин Пашальського в Варшаві, але вона доси виробляла тільки складові части.

Всі тютюневі фабрики продукують виключно для внутрішних потреб. Про експорт не може бути покищо й мові. Противно Польща імпортує в більшій кількости папіроси з Америки і Австрії.

БОЛЬШЕВИКИ ДОМАГАЮТЬСЯ ВІД РУМУНІЇ ВИДАЧІ МАХНА, ОТАМАНА УКРАЇНСЬКИХ ПОВСТАНЦІВ

СПОСОБИ МАХНА В БОРОТЬБІ З ВОРОГОМ І БЕЗСИЛЬНІСТЬ ВОРОГА ПРОТИ ЙОГО МАЛОГО ЧИСЛА ВОЯКІВ.

МОСКВА, столиця Московщини, 23. вересня, (через Ригу, столицю Латвії, 28. вересня). — Большевицький уряд Московщини і України предложили правительству Румунії спільне домагання, щоби віддала живого або трупа славного вожда українських повстанців, Махна, котрий втік перед большевицькою погонею до Бесарабії.

Махно, котрого називають Робином Гудом України, стався майже леґендарною фіґурою за останніх три роки. Махна імя має містичне значінне. Букви в імени Махна пояснюють так: М-а-х-н-о — значить: „Михайло Алексеевич хлопський народній оборонець, бо він, як Робин Гуд, грабить богатих а дає бідним.

Перед революцією він був сільським учителем. Погляди мав анархістичні. Вперве він визначився яко борець проти армій Каледіна і Денікіна, котрі він безпощадно переслідував.

Раз мав він 60.000 своїх вояків. Тоді він був в добрих зносинах з большевиками, але по невдачі Денікіна він хотів грати ролю самостійного отамана.

Большевицька червона армія перемогла Махнові головні сили і розігнала їх, але він всетаки вдержався з найвірнійшими своїми вояками, скриваючис перед більшими „червоними" відділами по лісах. Богато помагало йому українське селянство, яке ставилось до нього приязно.

Вчасі польської війни на Україні він знова появився зі своїм військом, але як большевики підписали з Поляками мир в Ризі, мали вже свобідну руку воювати тільки з Махном і воювали з ним доси, якраз цілого пів року.

Три місяці тому були вісти, що Махно віднїс рану в борні з „червоними" військами, яких большевики наслали на Україну велику силу для боротьби проти повстанців. Аж остаточно він мусів перед ними втікати заграницю.

З вигляду Махно також відзначається між другими. Він ростом не високий, але в плечах і раменах дуже сильно збудований. Він має 35 літ. Їздить без шапки і літом і зимою. Має буйне чорне волосе, а очі прямо прошибаючі.

Кажуть, що Махно дуже дотепний і має знаменитї способи осмішити свого противника.

Про нього росказують таку анекдоту. Він раз засідався в лісі проти „червоної армії" коло місточка Нада. Нараз в місті появилась чутка, що там на ярмарку продають масло по 10 рублів за фунт замісь 5.000 рублів. Люди розкупили цілу бочку і раділи, що так дешево дістали масло.

Коли бочка була порожна, продавець обернув її перед зібраною публикою, яка побачила на дні бочки таку напись: „Се гарне масло то дарунок для народу города Нади від Махна, котрий небаром сюди прийде і поскобоче червоних когутів".

Рівночасно в другій стороні ярмарку інший продавав дуже дешево бавовняні нитки.

Коли його питались, чому так дешево, він казав: „Побачите, як зужиєте їх".

Коли люди розвинули нитки, найшли там письмо від Махна.

Большевики казились, але були безсильні.

Потому, тиждень чи два пізнійше, приїхали до місточка Нади фіри із сіном. На ферах фірмани були заспані і їхали повільно, але як вози появились на ринку, нагло із сїна вискочив Махно разом зі своїми вояками і счинили пекольний крик.

Серед загального замішання вояки Махна ділали скоро і з пляном. За одну минуту було вже серед міста 5 компаній Махнівців, а самий Махно захопив центральний банк. Коли „червоні" явилися в місті, Махнівці привитали їх градом куль з кулеметів, а протягом кількох минут ціла облава була скінчена і Махно яко побідник відійшов далі.

Махно все ставився дуже приязно до українського селянства. Що здобув, роздавав між селян. Через те селяни йому все помагали і давали йому відомости про рухи ворога.

Раз, одержавши добрі відомости про рухи „червоної армії", підійшов її і хитро вивів їх з міста, а самий туди увійшов яко побідник зі своїми написами на прапорах, в яких осмівав і осмішував „червоних когутиків".

Самий Махно ніколи особисто не вбив полоненого, але його жовнірі, коли зловили поїзд або заняли місто, „бранців" ділили на три части: Жидів, комуністів і решту. Деяких з них сейчас розстрілювали, а богатих ще й ограблювали і добичу ділили між бідних своїх жовнірів.

Раз знова в селі, де стояла Махнова залога, висіло з літака двох летунів „червоної армії". Махнівці питались їх, чи вони комуністи. Вони відказали, що ні, бо так поправді було.

Але Махнівці сказали:

— Ми вам не віримо, бо большевики дають літаки лише комуністам.

Потім вони привязали обох летунів до дерев; облили їх нафтою і спалили живцем.

Коли відтак в село прийшло „червоне військо", люди розповіли про ту подію, але большевики не мали відваги мститись на населенню.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign ond Jersey City Rates.		В Джерзи Сити і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

І УКРАЇНСЬКИЙ ШПИХЛІР НАЛЕЖИТЬ ДО „БОЛЬШЕВИЦЬКОГО РАЮ".

Одна юнійна часопись зі Сієтел принесла статтю під наголовком „Давня Україна", писану як видно якимось чоловіком на основі власних спостережень на Україні.

Стаття відноситься до західної полоси України, себто до тої части, що попала до Польщі на основі большевицького мира, або припирає до неї. „Цілий день їхали ми, — вісьмох з нас, — великим автомобілевим тяговим возом, через поля богатого, чорноземного пояса давньої Росії, славну від віків урожайну частину російського збіжевого шпихліра. Досить велику частину сеї землі віддано недавно Польщі на основі мирового договору межи Польщею та советською Росією.

„Народ се Українці, і говорять осібною мовою, подібною до московської. Вони і висші і ліпше збудовані від польських селян, яких я бачив дальше на заході від Варшави, на піскових полях коло Сохачова. Цікаво знати, чи причиною сього являється ріжниця народности, чи може се тому, що вони від віків краще відживлялися?

„Очевидно, тепер вони досить терплять через голод, бо велика частина землі не була під управою від шість років. Все таки наслідки життя серед богатої землі від віків не так легко затираються за шість років. Вони красний, держачийся просто народ, який вірить в свою силу і вдачність, який покладається на свою богату, урожайну землю. Ми бачили межи ними дуже мало людий жебраючих.

„Так, тепер вони просто в розпачливім положенню... Як ми переїхали Буг, давню границю межи Росією та Польським Королівством, ми побачили просторі, филюючі степи зі збіжем. Але постепенно засіяне поле попадалося щораз рідше, а далі ми їхали цілими годинами немовби пустарями. Цвіти і будяки вкрили збоча горбів, куди оком глянути. Лише ту і там, близько якої землянки, або коло хатчини, штудерно зробленої з погненої бляхи, вживаної при будові боєвих ровів, можна побачити грядочку управленої землі. Ми на силу мусіли нагадувати собі, що се земля богата, дуже богата, найврожайнійша частина шпихліра Европи. Її лише треба коний і плугів, щоби бути назад богатою...

„А в однім селі нас стрінув староста. Він був дуже зажурений. Йому казали зявитися перед висшими властями, де він мав відповісти за те, що роздав дітям послідну поживу".

Видно, большевицькі комісарі призначили сей хліб відорвати від уст українським дітям і післати московським комісарам.

ЗАНЕПАД КОМУНІЗМУ В ІТАЛІЇ.

Коли минувшого січня італійські комуністи відорвалися від соціялістичної партії, щоби сотворити власну партію, їм ворожили тоді, що вони перестануть бути партією ще скорше, як нею станутъ.

Ся ворожба, можна сказати, уже сповнилася. Комуністи відступили від соціялістичної партії з 58,000 членів сеї партії. Правда, се не богато, але італійські комуністи ручили з питомим большевикам самохвальством, що за сими 58,000 стоїть увесь „революційний пролетаріят" Італії. Третий Інтернаціонал у Москві попер усіми силами зусилля італійських комуністів. Партійку признано дійсним членом Третого Інтернаціоналу, а соціялістичну партію напятновано як партію зрадників межинародного соціялізму.

Мимо сього усього комунізмови в Італії по відірванню від соціялістичної партії пішло з Петрового дня. Ось італійська комуністична ґазета „Ордіне Нуово" (себто Новий Лад) містить довшу плаксиву статтю, в котрій італійські комуністи падькаються над упадком комунізму в Італії. З 58,000 членів, що відступило від соціялістичної партії вісім місяців тому назад, остало при комуністичній партії всего 9.000 членів. Значить, комуністична партія звелася в Італії на ніщо.

Не лише числом вона впала, але й впливом. Давнійше, вона мала значінне в юнійних орґанізаціях. Нині вона й тут значіння не має. Свідчить про те богато фактів. Приміром, в місті Шіо комуністів уважали за панів ситуації, а комуністичний відділ в сім місті гордився як найсильнійший відділ комуністичної партії в Італії. Покладаючися на сю свою силу, комуністичні горлачі заявили, що вони представляють загал шіонських текстильних робітників і зарядили страйк текстильних робітників, не питаючися за се провідників юній текстильних робітників. Соціялістична партія виступила проти сього приказу самозванчих провідників. Прийшло до голосовання над справою страйку, і за соціялістичною пропозицією голосувало 1.300 робітників, а за комуністичним приказом всего 181 (словами: сто вісімдесять один). Таких випадків самі комуністи наводять не мало. Мимо сього вони далі викрикують: „Ми представляемо італійський революційний пролетаріят."

ІДЕОЛЬОҐІЯ МОНАРХІСТІВ ВЕЛИКОЇ УКРАЇНИ.

(Спеціяльна кореспонденція „Свободи").

Після цілковитого розвалу всяких спроб будови української національної держави над Дніпром бачимо знов прояви орґанізації тамошних правих сил. Ідеальоґію (думки) цеї орґанізації представлено доволі ясно у великій відозві „Союза Хліборобів України" до всього українського громадянства. Подаю з інформаційного обовязку зміст цеї відозви:

Тільки кляса хліборобів залишилася в своїй цілости українською й державницькою. Тримаючись землі, вона зберегла **національні** деали, традицію й готовість жертвувати своїм майном і життєм за державну справу. Досвід показав, що старання наших інтелігентсько-демократичних ґруп, замінити в масах здоровий національний інстинкт соціяльними ідеалами — мали дуже скороминучі наслідки. **Без внутрішньої ідейної сили й традиції, самою допомогою з зовні не можна збудувати держави.** Необхідне нам уміння, зорґанізуватися в збройну й політичну силу й не спинятися перед ніякими жертвами. Ограблення всякого, хто богатий, не тільки нікого не збогатило, а навпаки — край дійшов до повних злиднів.

Обєднання всіх національних сил це необхідна передумовина успіху нашої національної справи. Але те обєднання не може повстати во імя тих засад, якими керуються сили, зґуртовані в У. Н. Р.*) Годі ставати спадкоємцем тої деморалізації, яку витворив уряд У. Н. Р. Питання, чи український нарід має здібности **сам** заснувати державу, оборонити її та наладити політичне, культурне й економічне життя, стоїть перед кождим европейським політиком. Тільки в тім і полягає т. зв. українське питання в очах Европи, бо теоретичне право на самоозначення вже давно визнано й за нього боротися нічого. Коли факти переконають Европу, що ми на це здатні, нас підтримають. Але одна тільки отаманія могла підірвати довіря до нас. До цього треба додати ще „працю" ріжних місій, комісій і делеґацій У. Н. Р. за кордоном. Дійшло до того, що до українських політичних робітників скрізь ставляться з багато більшою увагою, коли знають, що вони не належать до офіціяльної України. Фірма У. Н. Р. може тільки підірвати довіря до всякого, хто з нею звяжеться. Тому Союз Хліборобів відкидає співпрацю з провідниками У. Н. Р. „Союз" уважає свої стремління спорідненими зі стремліннями великих гетьманів: Сагайдачного, Хмельницького, Виговського та Мазепи, які ставили своєю метою не нищення всього істнуючого, а создавали нові вартости, навіть серед боротьби.

Все зле, яке міг зробити соціялізм як практична політика на Україні, він уже зробив. Але він ще далі дуже шкідливий на Україні, де пролетаріят не творить і 5% населення. Бо вмовляти в наших дрібних хліборобів, що вони пролетарі й нахиляти їх до боротьби з буржуазією, якої ще майже нема, це тільки безплодна трата часу. Теоретичні спори про те, що ліпше, чи йти разом зі своєю національною буржуазією проти чужого імперіялізму, чи разом з працюючими других країв йти проти власної буржуазії, тягнуться ще й тепер. Але придивімся до практики робітничого інтернаціоналу. Перший — істнував тільки підчас мира, **а в перших днях війни робітництво кождого народу пішло з урядом своєї нації.** Другий інтерналіонал, що заклався в часі війни на зїзді в Цімервальді — істнував тільки на папері. Про третій інтернаціонал, під прапором якого Москва руйнує Україну, шкода говорити, бо він добре відомий. Для молодої нації всякий інтернаціоналізм дуже небезпечний, бо він витравить національне почуття, з ослабленням якого ті нації, що не встигли розвинути своєї культури, неодмінно попадають в залежність од націй більш культурних.

Українська Держава може бути міцна тільки тоді, коли вона буде зорґанізована як дідична монархія — гетьманство. Той факт, що великі народи зорґанізувалися в держави при монархічнім устрою й тільки виробивши глибоке національне почуття, частково переходять до республиканського ладу, неможливо уважати припадком. Форма державного устрою залежить від ступня культурности нації, її свідомости й економічного розвитку. Дуже багато шкоди принесе республіканська форма правління народові, який має понад 80% неграмотних і ледви встиг вийти зі стадії натурального господарства. Не треба бути пророком, щоби сказати, що така держава напевно не встоїть, як не встояла Республика Центральної Ради, ні Республика Директорії. Знаємо, як **вибирали** більшість гетьманів і отаманів, що виступали проти тих (вибраних) гетьманів. Можна навіть більш-менш докладно встановити, кільки ті вибори коштували колись польську, турецьку чи московську казну. Справа виглядати-ме цілком инакше, коли Гетьман здійснювати-ме свою владу по праву, яке йому од народження належиться і за яке він ніяких вигід ні партіям ні чужим урядам не обіцяв. Всі великі нації зорґанізувалися в держави при монархізмі і щойно потім переходили до других форм устрою, як республиканство або комбінація його з монархізмом — конституційна монархія. Культурний стан України подібний до того, в якім Франція знаходилася у 18 століттю — і сам собою накидає нам монархічний устрій. Цей устрій прийде. Коли самі не будемо стреміти до заведення його, то заведуть чужинці, опираючись на наш нарід, бо в очах народу при сучаснім стані його розвитку втіленням суверенности являється тільки монарх.

Досвіди дотеперішної боротьби показали, що тільки армія аполітична (яка не займається політикою) може сповнити положені на неї задачі. Керовники армії мусять бути морально бездоганні й мати відповідну загальну й військову освіту та підготовку. Віддача проводу над армією ріжним припадковим отаманам, що не мають спеціяльної військової а часом і загальної освіти — це велика небезпека для держави. Під їх командою армія напевно програвати-ме справу. Така армія нічого не варта. Ми вже бачили, чого варті ріжні отаманські загони, формовані при Центральній Раді й Директорії ріжними отаманами, випробованими в соціялізмі. Працююча і державно думаюча частина українського громадянства мусить бути зорґанізована в теріторіяльні відділи вільного козацтва.

Повна байдужність соціялістичних і республіканських діячів до всього що є в душі людини висшого, шляхотного і їх вхиляння перед матеріялізмом значно розшатали в масах релігійне почуття. Це привело до збільшення загальної деморалізації в родиннім, суспільнім і політичнім життю. Злодійства в верхах і бадитизм у низах — явища того самого рода. Одна з головних причин того стану в тім, що українська церква була довго в залежности від Москви. Наше духовенство ставши органом адміністрації, втратило вплив на народ і не могло протистояти гаслам еґоїзму й матеріялізму. Запобігти цьому може відновлення Української Православної Церкви з її традиціями, виробленими до часу зєдинення з Москвою. Всяким иншим релігіям має бути дана повна свобода.

При орґанізації внутрішнього упарвління держави мусить бути покинена централізація, яку впровадив царський уряд а всі без виїмку українські уряди несвідомо продовжували. Ґубернії мусять бути скасовані. Нова адміністраційна одиниця має займати найбільше коло 25 тисяч кв. км. (4 до 5 повітів) і коло 1½ міліона душ. Справи місцевого значіння мають вирішувати місцеві земські уряди (земські од слова земля, не — земство), а справи загально-державного значіння Рада Земель, зложена з представників окремих земель і міст.

Інтереси партійні, станові і т. и. не можуть мати впливу на державні чинники. Нетикальність особи й помешкання, свобода зборів, аґітацій й преси мусить бути дійсно переведена, а не тільки на папері, як було за українських революційних урядів.

Земельна справа мусить бути так вирішена, щоби це стало основою нашої економічної а з тим і політичної незалежности й сили. Штучна земельна реформа, вимріяна одірваними від життя інтеліґентами, не перейде в життя й тільки ослабить державу. Хліборобська кляса ґотова на жертви во імя добра нації й держави. Держава мусить бути справою всіх кляс і слоїв, а не засобом одних, робити насильства над другими. Нація мусить розвиватися, а держава кріпнути. Тому з земельною реформою мусить бути звязане збільшення вивозової сили країни, зміцнення української валюти, підняття податкової сили населення і т. д. Якраз в тім напрямі йде розвиток: дрібні хлібороби теряють свою землю, пролетаризуються й переходять на фабрики. Здержати цего розвитку держава не може, хочби як старалася. Тимчасом соціялісти ведуть політику, направлену проти природного економічного ходу подій. Таким чином Україна ніколи не сталаби міцною, незалежною державою. Все одно мусить прийти час, коли все населення не зможе знайти собі засобів до життя коло землі. Коли не подбаємо про фабрики, — населення буде еміґрувати з Рідного Краю. Одночасно з обезземенням дрібних селян — середнє селянство скріпляє свої господарства, помалу збільшуючи їх коштом дрібних селян і великої посілости, яка парцелюється. Цей природний рух мусить бути підтриманий в інтересі держави. Кождий життєздатний селянин мусить мати можність, збільшити своє господарство так, щоби вповні розвинулася робоча енергія його і його родини. Це приведе до зросту господарської сили країни. А знищення за всяку ціну всіх копіталістичних сільських господарств приведе тільки до зубожіння краю, упадку міст і занепаду господарського життя взагалі й на довший час зменшиться вивозова сила країни, державні фінансо будуть хорі й валюта до нічого. Україна повернеться в чужу кольонію, хочби й мала деякі політичні права. Бо повна політична незалежність неможлива без економічної. В найліпшім випадку це булаб держава, в якій голова і міністри булиб ставлениками других держав та чужих фінансових спілок і велиб їх політику, а не українську. Ця небезпека тим більше ґрізна, що революція вже знищила більшість господарств: більше як 60% їх буде виставлена на продаж. Як не знайдемо змоги, поставити границь роздрібненню, то Українська Нація попаде в велику небезпеку. Ціною повної руїни господарського й навіть культурного життя переконалися ми, що соціялізація й націоналізація землі не доводить до нічого путнього. Порушення приватної власности не тільки нікого не збогатило, а довело край до злиднів: перестав працювати навіть той, хто хотів, бо не має певности, чи він користати-ме з плодів своєї праці.

Поруч земельної справи надзвичайно важна справа валюти. Щоб удержати її на висоті й уникнути вихань, треба незалежности емісійного банку від державного скарбу.

Державний апарат мусить бути простий і дешевий. Інакше треба буде випускати щораз нові маси паперових грошей і обнижувати валюту. Треба стреміти до як найбільшого вивозу, бо тільки від нього залежить довіз товарів. Довіз річей збитку мусить бути обмежений, бо вони не приносять нових вартостей.

Зорґанізованість робітничої кляси це одна із передумов істнування Української Держави. „Союз" признає всі домагання робітництва, оскільки вони не стремлять до революційного перетворення устрою в соціялістичний або комуністичний.

Що до політичної орієнтації, то ні Польща, ні Росія, ні Німеччина, ні міжнародній капітал, ні світова революція держави нам не збудують, бо ні одній цій політичній силі ніяка Україна непотрібна. Коли воля до держави в самім населенню України буде велика і виявиться зорґанізовано, то трудно показати в сучасних умовах таку силу, яка моглаби перешкодити здійсненню ідеї Укр.- Державности. Коли ми досі не маємо держави, то причина цього не лежить поза нами а в нас самих і в шкідливім напрямку політики тих, що до цього часу держали стерно української державної справи. Провідною думкою нашої орієнтації мусить бути **обєднання всіх політичних сил, які взагалі можуть проявитися на Україні** во імя суверенної Української Держави. Коли зійти з сего ґрунту й оперти справу на чужій орієнтації, то зараз всі громадяни України уважати-муть оден другого агентами Польщі, Росії, большевизму, жидо-масонського капіталу і т. д. І справа неминучо мусить скінчитися боротьбою й взаїмним вирізуванням. Політика шукання орієнтації на зовні приносить тільки шкоду й, як бачимо з історії, приводить край до повної пустині, на якій гуляють представники ріжних „орієнтацій", що взаїмно себе винищують. Переживши муки царського й большевицького абсолютизму й руїни, всі кляси й верстви українського народу відчувають і розуміють ціну власної держави. Але тільки хліборобська кляса може власною силою обєднати нашу етноґрафічну масу, тобто сотворити українську державу, бо инші кляси й ґрупи малочисленні й мало звязані з землею. Одначе Нова Україна не має бути державою одної кляси, тільки всіх кляс.

Союз Хліборобів України не вдається в передвчасні подробиці політичної програми, уважаючи їх не тільки зайвими, але шкідливими до часу, поки не опануємо й не оборонимо своєї території. Тепер увага всіх Українців мусить бути звернена на орґанізацію сил до цеї великої мети.

Представників других кляс Українського Народу закликає „Союз Хліборобів" до заснування своїх міцних клясових орґанізацій і до вступлення з ним у співпрацю під одним гаслом: Лад і порядок у правовій, суверенній, незалежній, Національній Українській Державі, збудованій на підставі міжклясової згоди на українській етноґрафічній території.

О. Н.

*) У. Н. Р. = Українська Народня Республіка під проводом Петлюри.

ДРУГИЙ МІЖПАРТІЙНИЙ ЗЇЗД У ЛЬВОВІ.

(Від власного кореспондента).

Перший український Міжпартійний Зїзд у Львові відбувся 3. і 4. червня. Про нього я писав в „Свободі", ч. 173 з 27. липня.

Видно, що періодичне відбування Міжпартійного Зїзду стало постійною потребою політичного життя галицьких Українців, бо 3. вересня відбувся у Львові **другий** Міжпартійний Зїзд, а з нарад виходить, що через якийсь час має бути скликаний третій Міжпартійний Зїзд. Таким чином Міжпартійний Зїзд заступає галицьким Українцям свій власний парлямент, на нім обговорюють вони всі справи національного життя.

Склад другого Міжпартійного Зїзду був такий сам, як і першого, а саме взяли в нім участь делеґати українських політичних партій: народньо-трудової (давнійше: національно-демократичної), радикальної і християнсько-суспільної, делеґати українських національних інституцій і делеґати українського студентства. Українська **соціял-демократична** партія також **сим** разом участи в Зїзді не взяла. Се значить, що Міжпартійний Зїзд обєднює українські не-соціялістичні партії (вони самі називають себе **національними** партіями, а соціяльна демократія називає їх **правими** партіями); поза сим обєднанием стоїть українська соціялно-демократична партія.

З нарад другого Міжпартійного Зїзду видно, що так само, як Міжпартійний Зїзд є постійною інституцією, так само істнують постійні референти найважнійших справ (референт закордонних справ, референт внутрішніх справ, референт фінансових справ, референт шкільних справ), які мають обовязок студіювати сі справи і виступати на Міжпартійнім Зїзді з рефератами про них.

Хід нарад другого Міжпартійного Зїзду був такий:

Найперше **референт шкільних справ** обговорив **університетську** справу. Становище Зїзду в сій справі оголошено в окремім комунікаті, який звучить:

„Міжпартійний Зїзд постановляє послідовно продовжувати творенне українського університету і инших висших шкіл у Львові та взиває все громадянство, щоби матеріяльно й морально піддержувало змагання відповідних чинників в напрямі будівництва висше названих інституцій.

„Рівночасно заявляється Зїзд проти вписів українського студентства на університет і инші висші школи у Львові; за те взиває всі інтересовані чинники, щоб утворили можність побирання науки власними силами.

„Не ставлячи перешкод у виїзді на заграничні університети й инші висші школи тим студентам, що можуть оплатити там свій побут з власних фондів, Зїзд противиться громадній еміґрації молодіжи за кордон. З публичних фондів Зїзд признає право користуватися тим студентам, яких спеціяльні студії вимагають сього і вони одержать апробату на виїзд від відповідних чинників.

„Зїзд взиває молодіж на заграничних університетах та инших висших школах, яка покінчила свої студії, щоби повертала негайно до краю; візванне до повороту відноситься до сеї частини молодіжи, яка може побирати науки в краю.

„Зїзд взиває професорів і доцентів університету, які пробувають за кордоном, до повороту до краю.

„Остаточно одобрює Зїзд свою ухвалу з 4. червня 1921, яка дозволяє складати іспити й риґорози абсольвентам, що покінчили науку перед 1. падолиста 1918."

Отсе становище Зїзду в університетській справі, зрозуміле в краю, вимагає для американських земляків деяких пояснень, а саме:

Міжпартійний Зїзд стоїть на тім, що до львівського університету та инших висших шкіл, які польська окупаційна влада захопила в свої руки, українські студенти не мають вписуватися. Як відомо, в львівськім університеті польське правительство скасувало всі ті права, які Українці набули за Австрії, і зовсім його спольщило. Отже Зїзд стоїть на тім, що коли-б тепер на той університет пішли українські студенти, то Поляки се використали би в тім напрямі, що ніби-то Українці погодилися зі спольщенем університету. Тільки ті студенти, які покінчили львівський університет перед 1. падолиста 1918, себто ще за австрійських часів, можуть тепер здавати в нім кінцеві іспити.

Зїзд стоїть на тім, що українське громадянство повинно дати українським студентам висшу освіту у **власних висших школах.** З ухвали Зїзду видно, що такі українські висші школи вже істнують, очевидно в тайні від польського правительства, — бо Зїзд виразно заявляє, що загал української молодіжи повинен побирати університетську науку в краю. На заграничні університети можуть на думку Зїзду виїздити тільки ті, що мають на те власні гроші; на громадські фонди можна висилати за границю студентів тільки на спеціяльні студії.

Референт закордонних справ подав звідомленнє про дипльоматичні заходи правительства української Галичини в справі усунення польської окупації і привернення незалежности краю. На запитанне, чому правительство має в тих своїх заходах на увазі тільки українську Галичину, а поминає инші українські землі австро-угорської монархії, референт пояснив, що правительство з **тактичних** причин робить покищо заходи тільки в справі Галичини, але коли справа дозріє до вирішення, тоді воно обниме своєю акцією всі українські землі Австро-Угорщини.

Референт шкільних справ обговорив справу середнього і народнього шкільництва. Стверджено, що воно загибає під польською окупаційною владою. Після довгої дискусії рішено поручити основне обговоренне сеї справи третьому Міжпартійному Зїздови.

Референт внутрішніх справ обговорив обмеження особистих і громадянських прав українського населення, справу спису населення, справу поділу Галичини на воєвідства, справу примушування урядовців-Українців до військової служби в польській армії ісправу нових виборів до варшавського сойму. Ухвалених резолюцій українська преса не подає, мабуть тому, бо вони все одно були би сконфісковані.

В кінці **фінансовий референт** предложив **проект загально-національного оподаткования.** Сей проєкт Зїзд приняв і поручив поробити заходи для переведення його в життє.

На сім другий Міжпартійний Зїзд закінчився.

З його нарад видно, що український нарід Галичини, хоч знаходиться в важкій польській неволі, живе своїм життєм і працює, щоб гідно зустріти хвилю визволення.

Гайдельберг, 9. вересня 1921.

Др. Михайло Лозинський.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА"

ВЖЕ ЗМАЛКУ ОПРИШОК.

Голодранець пані Франції, Польща, мече камінням в алітський мировий договір і розбиває його. Англія хоче голодранцеви дати березової каші, але Франція його заслоняє. Таке виховання ні до чого доброго не доведе.

ВІСТИ З ПОЛЬЩІ.

Польскі часописи доносять з Варшави, що там відкрили заговір на голову польської републіки Пілсудського. Його мали вбити тоді, як він їхав до колишньої твердині Дубно. Заговір мав бути організований комітетом української партії кобуністів. Виновників цього невдалого заговору арештовано.

І тую вістку подаємо тільки з редакторського обовязку. Хто знає українсько-польскі відносини цеї зрозуміє, що такий атентат не лежить в інтересі української справи, бо Пілсудський, хоч есть наачльником польської держави, але не стоїть на чолі цеї україножерної кліки, яка так тяжко скривдила наш народ. Як колишні королі польскі були мальованими королями так і вплив теперішнього начальника обмежується майже до самої тільки репрезентації. Він сидить в речіпосполитій, котру в значній мірі збудував своєю енергією і воєнним хистом, мов миш на пудлі.

В неділю, дня 28. серпня мало відбутися в Чорному Острові, бобрецького повіту посвячення памятника українським борцям, яких 26 з цього одного села зложило своє життя на жертвеннику народнім. Памятник збудований за гроші місцевих громадян по плянам архітекта Володимира Січинського робить сильне враження. Та видно властям польським він не припав до вподоби, бо републіканська влада в останній хвилині свято заборонила, не дозволили навіть зложити вінків на могилі героїв і не допустила священика, щоб поблагословив місце їх вічного спокою.

Видно не добре почуває себе річпосполита польська, коли вона навіть українських мерців боїться!

Але скажемо словами чеського національного гимну: марне вапе проти нас со встеки! Марно впікаються польскі шовіністи! Як колись не вратували царської Росії московські салдати на Шевченковій могилі, так не вратують гнилої Польщі жандарі на могилі наших героїв. Безглуздим заказом свята померших борців Польща освятила їх памятник краще, ніж могли6 його освятити сотки духовенства — бо це свячення довершилося в мілтонах українських серць, які в цей момент сказали собі, що душу й тіло положать вони, щоб скинути з себе зненавиджене ляцьке ярмо. І скинуть!

Найновіщим розпорядком шкільних польських властей перетворено утраквістичні учительські семінарії у східній Галичині в чисто польскі, а науку української мови, як науку „общего єнзика" обмежено до двох годин тижнево.

Українська мова на українській землі це чужа мова?!

Подібна нісенітниця могла родитися тільки в мозках польських „републіканців", затуманених мріями про маєстат Польщі від моря до моря, а доведених нужденним станом польської марки до цілковитої анемії, до браку „алюмінію", як казав колись Войцех Дзядушицкі (замісць альбумину!).

Не дарм же й кажуть, що кого Пан Біг хоче покарати тому розум відбере.

Звісний посол до польського сойму, автор проєктів на знищення української церкви, ксьондз Лютославскі, назвав теперішнє правительство польське „урядом злодіїв і конокрадів".

Вже то свій свого найкраще знає.

На всякий спосіб самокритика річ дуже хосенна, а для Поляків під теперішну пору навіть спасенна. Чим скорше Поляки зрозуміють хто вони таке, тим скорше пічнеться поправа.

Отче Лютославскі! Прийде каятя та воротя не буде! — отсе ми скажемо на адресу вашої духовної пастви.

Польські воєводи для Східної Галичини — то був такий морський вуж, котрий то випливав то потопав у мутних хвилях польської політики Врешті морський вуж прибив до нашого берега і розпався на три части. Трьох воєводів впровадила польська поліція і жандармерія до їх столиць урядовання. Розуміється місцеве українське населення не витало своїх нових владиків.

Побажаємож їм доброго успіху, щоб незабаром з „воєводів" зійшли на „возіводів".

Чим скорше, тим краще, для них і для нас!!

Ще одна квіточка до цеї китиці з польського болота.

Редакції „Українського Вістника" надіслано посмертну картку „оглондача звлук" із східної Малопольскі. Ось вона: Лесь Варга, 1 тиждень, кавалір, пши цеці, умар нат раном на лакс, чилі жатко.

Радуйтесь польскі фільольоги, ликуй Польоніє, увінчана такими лаврами своєї польонізаційної системи. Та нам здається, що на цей самий лакс, на який умер безталанний Лесь Варга скінчить і ціла Польонія на українській, неправно загарбаній землі.

Дурному вічная память!

VERAX.

ПОДЯКА.

Отсим складаю щиру подяку У. Н. Союзови і його Впов. Гол. Урядникам за уділення мені запомоги з фонду бідних в часі коли я був окалічений на ногу. — З поважанням **Василь Хвалик**, член відділу 70 У. Н. С. в Джерзи Сіти, Н. Дж.

ДОПИСІ

ДЕКАТУР, ІЛЛ.

Бойкотуймо байдужних Українців!

В нашій місцевости є лише три Українці і всі три закупили бонди на визволення нашого народу з проклятих ляцьких кайданів. Я, Дмитро Лазаренко, купив бонд за 25 долярів, а Іван Мендела і Михайло Сенюра покупили бонди по 5 долярів.

Коли би кождий свідомий Українець в Америці (за несвідомих я й не говорю) закупив бонд лише за пять долярів, то зібралабся далеко більша сума між сто тисяч долярів. Але біда в тім, що не кождий свідомий Українець є на стільки свідомим, аби підперти як слід розписану нашим правительством державну українську позичку. Нема иншої ради, лише проголосити товариський бойкот на таких людий, котрі називають себе Українцями, але української роботи не роблять. Ми мусимо поставити сю справу так: Хто купить український бонд, сей може бути моїм кумом, товаришем і приятелем; хто-ж такого бонду не купить, від сего я повинен сторонити і не мати з ним ніякого діла.

Надійшла тепер така пора, що національна свідомість кождого Українця повинна мiритися ділами, а не словами. Котрий Українець є власником державного українського бонду, сему я можу подати свою руку і можу з ним говорити; а котрий Українець бонду не має, тому я показую плечі і не звертаю на него ніякої уваги. Раз ми мусимо зрозуміти, що і найбіднійша людина може спромогтися на жертвоване для своєї вітчини мізерної квоти пять долярів. Як котрий Українець тої квоти не має, то нехай собі позичить, а опісля нехай віддає по 50 центів місячно. Я знаю, що тепер часи тяжкі; знаю, що значить безробітє, але ніхто на світі мене не переконає, щоби свідомий український патріот не міг роздобути пять долярів на ратунок свого рідного краю. Коли би мені який розбійник приложив до чола револьвер і крикнув „пять долярів або життє!", то я, щоби вирятувати своє загрожене життє, зпід землі видер би жаданих пять долярів. А тут розходиться о життє не одної людини, але о життє мільонів наших братів і сестер, котрим розбійник-Лях прикладає смертельне оружє до голови. Як я на вирятування тих своїх братів і сестер не годен роздобути квоти пять долярів, то який же з мене Українець?

Я читаю ріжні статті та дописи про справу нашої національної позички і — скажу вам правду — мені те все не дуже подобається, бо у всіх тих писаннях є забогато жебрацтва. Нарід, котрий шанує своє народне достоїнство, не просить, але грозить! Просити ми можемо чужих, але своїм треба трошки погрозити.

Пригадаймо собі, як то з нами бувало нераз у старім краю. Як на наше обійстє зайшов коли „деривератор" і домагався заплачення податку (з тих податків мали користь пани, а не хлопи), то ми гнулися перед ним в три погибели, бож то „цісарська особа". А тут треба зложити податок не для якогось-там царя чи цісаря, але для свого рідного народу. Якжеж ми сплачуємо сей податок?.. Эх, браття мої милі! Знаєте, чого нам тут бракує? Я вам скажу: Як би ми тут мали над собою польського старосту і жандарма, то наш податок був би так скоро заплачений, як з батога тріснув!

Я, очевидно, не хочу ображати своїх свідомих і щирих родимців, але для „соломяних" Українців я не маю ніякої пощади. Або будь людиною, як Бог приказав, або йди до сто чортів і не признавайся ніколи, що родився і виріс на українській землі. Я волю менший гурт людий свідомих ніж велику згряю баранячих голов — безпросвітної й безсердечної голоти. З людьми свідомими я можу кинутись у вир найзавзятійшої боротьби, а з бездушною голотою не хочу навіть поза боєвою лінією стикатися. Свідомі люди є сильні духом і не зражуються ніякими невдачами, а несвідома товпа все тхором підшита і зрадить тебе тоді, коли ти найменьше того надієшся.

Отже моя засада така: Свідомим Українцям я є брат і товариш, а несвідомим — ворог. Свідомим Українцем є тепер у мене той чоловік, котрий купив український Бонд Свободи. Хто такого бонду не має, сего я за Українця не вважаю і з таким чоловіком не хочу ані нічого знаїти, ані згубити.

Дмитро Лазаренко.

ПІД ЧЕРВОНИМ КНУТОМ.

Професор київської політехніки, Володимир Коваль, який саме приїхав з Києва, переказав для львівського дневника „Український Сістник" отсі вісти з Києва:

Большевики відчувають, що під ними зачинає земля горіти. З початком липня зачав знову лютувати червоний терор. В Києві говорено, що це стоїть у звязку з арештом повстанчого штабу на Труханівськім Острові. Там мали большевики найти спис адрес без поданих імен. Устроюються так, що цілу сімю виарештовують, а в домі ставлять засідку — і забирають до Чека кожду особу, що зайде до такого дому. В київській Чека сидить понад 5200 осіб. Подавляюча більшість арештованих — Українці. В Науковім Товаристві ім. Шевченка арештовано 28 душ, між ними муж славної поетки — Лесі Українки, Квітка, Курило і и. **В Сільсько-господарськім Комітеті арештовано до 30 душ; в українській жіночій бурсі 18 малих дівчат** і учителя — настоятеля Волинця. Арештований був директор І-ої української гімназії — Дуркунівський, якого випущено за порукою.

Цікава пригода стрінула Сергія Єфремова. Довший час большевицькі посіпаки думали, що він за кордоном. Відтак зявився Єфремов у Києві з залізним листом від Раковського, на основі якого не можна було його арештувати за політичну провину без дозволу голови харківського Совнаркому. **Всеж Єфремова арештовано. А коли він виказався листом Раковського, чекісти з цинізмом заявили, що його арештовано не за політику, тільки за... крадіж курки. Випущено старого письменника щойно за порукою 12-ти його товаришів, членів Академії Наук, які посвідчили, що Єфремов не вкрав курки.** Між арештованими є ще: проф. політехніки Садовський, інж. Василенко, інж. Дейнека, о. Мороз і богато інших.

Що ночі розстрілює „Чека" 10 до 15 душ.

В Педагогічнім Музею в Києві зроблено виставу Ісполкому: М. и. виставлено там діяграму розстрілів Чека. Найнизше число розстріляних за місяць було 438.

Життя в Києві кошмарне. З 650.000 мешканців перед війною остало 300.000. Всі зусилля большевиків йдуть в тім напрямі, щоби знищити інтелігенцію. І нищать її матеріяльно й морально. Що тиждня відбуваються труси й налоги на вилки, ілля, черевики і т. д. Цими налогами обрабовано інтеліґенцію до тла. Відбувається це в ночі. Моральними тортурами є т. зв. суботніки. Зганяється „буржуазію" (обдертих, голодних людей) на чорну роботу: чищення вулиць, миття долівок по касарнях в приявности красноармейців, розвернених в зрабованих фотелях і т. д. Що й казати! Для характеристики умовин вистарчить подати низку фактів з життя світочів науки в Києві. З голоду померли: проф. Єлагін і проф. Вад. Вас. Єрмаков. Проф. Добросердов (доктор хемії) голодує, живе трома фунтами хліба на тиждень. Професор консерваторії Каклеміщев, знаменитий пяніст, роздобув собі тачку і заробляє нею на прожиток. Професор Орлов, артист маляр, займається крашенням полотна. Проф. Яснопольський, світової слави знавець міжнародного права, живе на своїх семи десятинах землі під Київом і займається виключно своїм хазяйством. Останнім разом бачив його проф. Коваль, як віз розверстку до Києва. Або от така картина: Засідання сенату. Сидить ректор Кухаренко. Він комуніст. Гарно одягнений, наперфумований, вдоволений. Біля нього проректор Лавринюк, обдертий і босий. Має черевики, одначе щадить їх на зиму. Дальше секретар сенату — проф. Щеголів, обдертий і босий. Черевиків таки не має. Большевики часто поликуються заграницею на це, що вони підпомагають науку, що кождий вчений дістає академічний пайок. Ось той „пайок" у Києві: після Різдва дістали професори по 20 фунтів муки на душу, а відтак після Великодня нових 20 фунтів. Крім сього кождий діставав на місяць 2 фунти цукру, 2 фунти соли, пачку сірників і пачку тютюну. Місячна пенсія: 8000 сов. рублів (фунт хліба в Києві коштує 3 і пів тисячі руб.).

Від пів року большевики майже не виплачують пенсії урядовцям. Річ в тім, що не стає грошевих знаків. Перше ¾ грошевих знаків друкували таємно в Німеччині. Від коли Німеччина зачала навязувати добрі зносини з Англією, достава друкованих в Німеччині грошей урвалася. Друк в Росії не оплачується. Тай не має відповідного паперу, не стало краски. В додатку в заготовці кредитових білетів сов. Росії вибув був страйк, який тривав цілий місяць. Більшевики рішилися на ще один експеримент: завели самоукопаємість советскіх учреждений, тобто — нехай кожда інституція сама промишляє над цим, щоби удержати своїх робітників.

Середні школи істнують головним чином на папері. Середнє шкільництво більшевики розложили. По середних школах завели серед ічеників комуністичні ячейки. Найважнійшою особою в школі комсомол (комісар союзу комуністичної молоді). **В І. українській гімназії таким комсомолом був назначений чотирнайцятилітний жидок. Він посперечався з учениками і казав усунути всі українські написи.** По довгих короводах вдалося спричинити його усуненнє. На його місце прийшов матрос. Всеж тиректор гімназії на донос пересидів через кілька днів в чрезвичайці.

Народне шкільництво, коли ще й де є, так виключно на приватні кошти населення.

Катастрофальний брак підручників, паперу, приборів до писання. Прим. олівець можна дістати тільки в більших містах, по 8000 „срулників" (совітських рублів) за штуку, аркуш паперу за 500 руб.

Українські книжки друкуються в мінімальній скількости, виключно для реклями заграницею. В Києві їх не можна дістати навіть за великі гроші.

Всі ляораторії знищені. Заводи стоять. Стан промисловости в Донецькім басейні безнадійний. Всі машини з відси, як і взагалі з цілої України, вивезено в Московщину.

НІНУС МУЖ СЕМІРАМІС.

Нінус не був таким слабодухом, як говорить поговірка, але був мущина повної сили і життя. Коли Бабильон був обтягнений великим муром, за третим знаходилася королівська палата. Прийшов ворог і зачав добиватися за мур. Дві стіни були вже повалені а до третої вломлювалися вже вороги. Щоби однак мати менше до роботи, за трету стіну пустили львів та леопардів. Королівна Семіраміс сиділа на своїм румакови і стрілою з лука простріліла леопарда. Її муж ножом колов великого льва, доки його непереміг. Однак ворог таки дістався до палати. Там Нінус хопив великий топір і боронився. Семіраміс прискочила йому в поміч і перемогли ворога. Вигнали його за мури. І аж тоді Семіраміс коли спостерегла що має мужеську силу, захотіла сама володарити. А коли Нінус питався своєї жени, де вона набрала такої великої смілости і сили відповіла йому, що вона має її в своїх жилах, до котрих через свої уста додає скількість лічничих зіль, які удержували її при смілости. Таким вином і таким ліком є Босакове Лічниче Гірке Вино. Хто хоче мати силу енергію, нехай уживає його. Можна купити його в кождій аптиці або ліпшій гросерни. А колиб його там не мали, пишіть по ціни і пояснення на слідуючу адресу: Bosak Manufacturing Company, Scranton, Pa.

28,30,31 Adv.

БАНДИТИЗМ В ГАЛИЧИНІ.

В околиці Жовкви гуляла від довшого часу банда розбишак. Дня 2. вересня напало 5 бандитів на купців, що їхали з Туринка до Жовкви і ранивши стрілами купця Ґраффа в живіт перешукали віз і заграбили понад 100.000 марок та кілька пар чобіт. Ранений Ґрафер закінчив життя в лічниці. — На дім С. Оліярника в Рахорі, пов. Руська Рава, напало оноді серед ночі 6 бандитів. Окружили хату довкола, потім вдерлися до середини і стали домагатися грошей. Оліярникови вдалося втечи через вікно на обійстє сусіда і наробити крику. Серед стрілів бандити повтікали і тоді щойно стала їх шукати державна поліція. — В селі Болоню Фельштиновому під Самбором в ночі напало кількох бандитів на дім Якуба Шехтера. Шехтер спав з жінкою в кімнаті. Один з бандитів здавив жінку Шехтера за горло і хотів удусити її, домагаючися гроший. На крик жнки збудився Шехтер. Тоді один з бандитів стрілив до нього і положив на місці трупом.. Бандити повтікали, не зрабувавши нічого. — В повіті Камінка струмилова в лісах Беньkового напали бандити на вози з товарами і ограбили товарів на суму 15.000 мп., побивши купців і лісничого, що хотів їх боронити.

РУХ У ВІДДІЛАХ У. Н. СОЮЗА.

НЮ ЙОРК, Н. Й. Тов. „Жеребецька Любов", від. 144, повідомляє, що трикварталний мітінґ відбудеться о годині 7.30 вечером в суботу, 1. жовтня, в гали Укр. Н. Дому під ч. 217 Е. 6-та ул. На порядку нарад звіт фінансового секретаря, касієра і контрольної комісії. Неявившийся член заплатить кару 50 цнт., а урядник $1.00. — В. Цільник, предс.; М. Ямка, секр.

ВУНСОКЕТ, Р. АЙ. Тов. „Запорожська Січ", від. 206, подає до відома всім своїм місцевим і позамісцевим членам, що квартальний мітінґ відбудеться в неділю, 2. жовтня, о годині 2-гій пополудни, в гали звичайній. Котрий член не явиться, підпадає карі після статута. Будеться принимати нових членів до товариства і до У. Н. Союза після статута. Ті батьки, що стоять в У. Н. Союзі, най вписують свої діти до Укр. Молодечого Союза, бо то є наша найлучша асекурація.— Я. Шаравара, секр.

ТЕАТРАЛЬНІ ПРЕДСТАВЛЕННЯ

(В сій рубриці містимо оголошення театральних представлень, концертів і забав, не подаючи у них точок програми, імен осіб беручих участь і без довших покликів).

Платиться 2 цнт. від слова. За більше разів по 1½ цента за слово.

NEW YORK, N. Y.

Українське Роб. тов. „Буковина" в Ню Йорку, устроює **в суботу, дня 1. жовтня 1921 р. ВЕЛИКИЙ БАЛЬ** в Liberty Hall, 255-263 E. Houston St., **New York, N. Y.** Початок о год. 7-ій вечер. Вступ 35 цнт. 26-28

SYRACUSE, N. Y.

Заходом **Укр. Зап. Комітету** в Сиракюз, Н. Й., відограється представленнє **„ЖИДІВКА ВИХРЕСТКА"**, драма з 5-ох діях П. І. Тогобочного **в неділю, 2-го жовтня 1921** в церковній гали на розі **S. Wilbur Ave. & Tompkins St.** Початок точно о годині 7.30 вечер. Комітет запрошує всіх Українців і Українок з Сиракюз як і з околиці на це представленнє, з якого всі будете вдоволені. Дохід з цего представлення піде на тих, що чекають хвилі вдарити на ворога Ляха, та висвободити наших братів і сестер з неволі ляцької, які гинуть по ляцьких тюрмах.

28-29 КОМІТЕТ.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".